

Nemzeti Társalkodó

October 13dik napján 1835.

Rodil, Bedoya és Iriarte generalok.

Rodilt legelőbb Tolosában láttam, ki Jaureguy eltávozása után más nap, mint a' konstitucziós sereg vezére, serge főbb részét ide vezette-bé. — Rodil igen szép férfi, mintegy negyvenkét éves, arcza halovány színe ábrázat vonásainak szinte romai idomzatját még inkább kítünteté, és hideg büszke tekintete komoly szilárdságot mutat. — Erős test alkatja elszántságot bizonyít, de az egész valóján előmlő buta darabosság, azt gyaníttatja hogy azon elszántság nincsen hasonló élénk munkássággal párosítva. — A' spanyol generalok öltözete kék színű, 's forma ruhájok kihajtásai és gallérai gazdagon himzettek. A' mikor én láttam Rodilt mejjén csak egy csillag vala, de a' mint mondják néki több érdem jegyei és keresztjei vannak mint Spanyolországban akárkinek. Hadi dicsőssége még az ámerikai háboruban vette kezdetét melyben főként Callao oltalmazása által lett nevezetessé. Egyébaránt Rodilnak magának is saját katonai tehetségeiről igen nagy véleménye van 's elég hiu ar-

ra hogy magát második Napoleonnak tartsa, egy részben nagyon sokat is hasonlít ő, a' nagy hódoltatóhoz, t. i. kiseded kápljában melyet épen oly formán szokott hordozni mint hajdon a' kis káplár Napoleon. Rodil vagy a' második Napoleon midőn Tolosába bėjött egy öszvéren ült, melyet könyü sejem háló takaró borított, száz főből álló könyü lovasság széprendben és jól öltözködve követte őtet, de a' lovasság után léptetett gyalogság szánakozásra méltó kinézésű volt, az egész sereg öltözete sötét felső kabátból állott, mely a' közlegényekről hosszú foltokban sityegett-le, a' tiszteken pedig nagy és idomtalan folt darabokkal volt borítva. A' katonák nadrágaik szokás szerént térdig felvalának hajtva, hihetőleg azon okból hogy izmos és a' nap égető hevétől feketére barnított lábikráik láttassanak. Némely katonáknak bocskor fedezé lábait, de strimflit egyiknek sem láttam, szerencsés volt az, kinek egyforma lábbelije lehetett fa vagy bőr papucs, de a' nagyobb résznek megkellett elégednie féllában egy fa talpal, midőn a' másikat bőr papucs fedezé. Ezért a' sok sánta katonákon nem lehetett csudálkozni, sokan voltak megsebesítve is és fegyvereiket csak nagy bajjal vonczolhatták. A' sereg hátulsó részével jött, a' mintegy háromszáz öszvérektől emelt tábori úti teher. Az öszvérek ezen nagy serege igen szembe tűnő volt Jaureguy egyszerűsége mellett, kinek egész sereg osztályja úti butorait

csak husz öszvérek emelték. A' Rodil serege ekkor két osztályra vala osztva Cordova és Bedoya vezérlete alatt, és a' rendes tábori kíséreten kívül hét ezer ötszáz gyalogságból és háromszáz lovasokból állott. A' pattantyusoknak csak két kised alig harmincz hüvelyk hosszúságu ágyuik valának, melyeket egy egy öszvér emelt, a' hadiszerek és eleség más két öszvérek terhei voltak. Ezen sereg mely a' maroccoi császárnak is gyalázatjára lett volna, Tolosából Ascoytiába ment, hová azt én is követtem, de szállás tanálásban igen sok akadályokra tanáltam. Rendkívül fáradtan és bágyadtan beléptem az első legszebb, legcsinosabb árus boltba, melyet elől tanáltam, 's megszólítám a' kereskedőt kit ott tanáltam ha nem tudna-é számomra valami jó szálló helyet, 's egyszersmind értésére adám hogy nekem a' fizetés semmit sem teszen, csak elég kényelmes elfogadásra tanáljak. De az árus bolt oly tele volt kérdezősködőkkel és szállást keresőkkel hogy a' bolt tulajdonosnak hosszas magyarázatokba bocsátkozni kedve nem vala, 's csak röviden és szárazon azt felelé kérdésekre hogy soholt sem lehet szállást tanálni. E' kedvetlen feleletre zugolódni kezdettem 's mondám magamban: „Spanyolországban a' mint látom lehetetlenség szállást kapni, de Angliában bár mely számosak lennének is a' katonák, ez lehetetlen nem lenne, kivált ha az ember pénzét nem kiméllené.“

Mihelyt Anglia nevét hallá említetteti egészben megváltozott: a' kereskedő, angol nyelven a' legbarátságosabban köszöntött; 's házánál nékem szállást ajánlott hogy ha én azt elfogadni kívánnám, mely ajánlatot a' mint könnyen képzelni lehet én sem vetettem-meg. Az egész ház egyedül a' kereskedőjé volt, melyben alatt árus boltot tartott, az első emeletben pedig háznépe lakott, kiket a' sürgető tudakozóktól a' lehetőségig kimélleni kívánván a' kulcsokat szorgalmason mindig magánál hordozta. Ezen emeletben azért az ajtókat zárva tanálván, feljebb mentem hol a' gazdag kereskedőhöz bészállított két generálok. Bedoya és Iriarte laktak, kiknek egymáshoz való szoros barátságok és ragaszkodások a' hadseregnél egészen közmondássá vált volt., ámbár két különbözőbb külsőjü és alkalmaztatásu embereket képzelni is alig lehet. — Don Raman Gomez Bedoya az egész spanyol hadseregben a' legszebb embernek tartatik, legfeljebb csak huszan nyolcz esztendő, karcsu magas termetü, nemes arcz vonásu, halavány színü; szemei elevenek és keresztül hatók. Társalkodása 's maga alkalmaztatása nyílt egyenes, vidám, élénk, és közkedvességü, egy szóval jeles tulajdonai ötet valamint a' harczmezőn ugy a' társaságokban is kitüntetik, 's különösen alkalmassá teszik hogy a' szép nemnél szerencsét tehessen. Midőn én ötet legelőbb láttam, új és csinos öltözete teljes fényben rogyogott, a' számtalan viseltés, ron-

gyos, és rut himzetű köntösök közt, köntössének felső és alsó szélei, felhajtásai, és nyílásai a' mejjén végig lefelé; gazdagon voltak kivarva, és az egész öltözet szorosan hozzá állott a' karcsu testhez; akárki a' legelső tekintetre láthatta hogy ő különös gondosságot fordított öltözetére. Kalapja mint hajdon Napoleon alatt a' marsalokéi, kerek sinorba szegve, 's álla alatt csinoson szép pántlikával vala öszve szoritva; röviden Bedoya'nak külsője egészben egy könnyű elméjű és hiu divat utánozót mutatott, de nyilt és mindent elkötelező valója, még azt is megbékéltette magával, ki véle ezért gunyolódni kívánt volna. Don Firmino Iriarte ellenben egy ötven éves férfit, inkább kisdéd mint magoss, test alkatása zömök négyszegű, ábrázatja kerek, közönséges és jelentés nélkül való, borzos szemöldöke sokat neveli bizodalmatlan tekintete komorságát. Egy igen egyszerű minden kül disz nélkül való kaput, 's egy magos viaszszas vászonnal borított csákó, külsője kellemeit éppen nem nevelik. A' seregnél éppen nincs kedvességben, és a' buta, ostoba nevezeteket néki bővön osztogatják. Egyébaránt Iriarte igen derék hadi tiszt, 's oktalan bánás mód vagy kegyetlenkedésért ellene soha semmi panasz nem volt. Iriarte népszerűtlenségét hideg komoly magaviseletének tulajdonitom. Azon szobák melyekben Bedoya lakott, elől az útszára nyillottak, az Iriarte szobái ellenben hátul az udvar-

ra, és a' két generálok szállásait egybe foglaló szobácska rövid idei szállásul nékem volt kimutatva, 's ezért a' két generáloknak midőn egymáshoz mentek, a' mi pedig gyakran megtörtént, előttem kellett elmenniek. B e d o y a valahányszor előttem el ment, mindig barátságos mosolygással köszöntött engemet, I r i a r t e ellenben mintegy felmérésített bika, lefelé szegzett nyakkal és fővel; sötét ránczokba vonult homlokkal haladott előttem keresztül, 's komor tekinteteket vetett reám a' nélkül hogy legkisebb udvarisággal viseltetett, vagy csak figyelmére is érdeemesített volna. Angliában ez szenvedhető lett volna mivel a' köz szokással az nem ellenkezne, de Spanyolországban hol az embereknek köszönni és a' társaságokat idvezleni még nagy divatban van, az ily hideg magaviselet miveletlen durvaságnak tartatik. Ez a' komor 's miveletlen bánás mód taszította-el annyira az embereket egy oly férfitól, kinek nevét egyébaránt semmi nevezetes hiba, vagy becsület elleni vétség nem homályosítja. —

A' R é s z e g s é g.

A' részegség' következései szomorúak lehetnek; de a' megrészegülés' gyönyörjei kétség kívül felette kellemesek; 's míg a' tsalatás tart, teljes a' boldogság; gond és nyomorúság a' szelek' szárnyain elrepülnek, 's

Elyseum szállja-meg, minden dicsőségeivel, a' borozónak káprázó képzelődését.

Némely írók sokat emlegették a' tökéletes részegültség' kellemeit; mind az által; vélekedésem szerént, nem ez a' legjelesebb időszak; hanem midőn az ember sem részeg sem józan, de mind a' kettővel határos; midőn az étheri gőzölgések az agyvelő körül kezdenek lebegni, melyeken a' láthatárban feltűnő mennyei boldogság a' kegyelet' diadalmi boltozatját vonja-fel; midőn a' lélek terengetni kezdi szárnyait, hogy e' föld' köréből boldogabb vidékekre szálljon által; midőn a' nyelv oldva érzi magát, 's a' feszülő kebelnek' érzelmeit szavak' ömledező folyamában hirdetni kész.

Részegülés' kezdetével szokatlan derű szállja-meg az ember' eszét, 's az avatottnak lelkét nyugalmas megelegültség foglalja-el; a' biztos beszélgetésnek minden megszakadásakor, füleiben valami lassu, de kellemes zúgást veszen észre, 's fejét könnyebbnek érzi mint máskor. Ezután valami homály a' legfinomabb ködnél vékonyabb, vonúl szemre, melyben a' tárgyak varázs árnyéklattal reszketnek előtte, 's a' világitó mécsek tánczolni kezdenek. Ugyan ekkor egy rendkívüli vidámság 's valami kellemes melegség szállja-meg a' szívet, a' tündér képzeletnek ezer kellemes lényekkel népesült világa felnyílik; az addig magába vonult ember kifejtődzik tartózkodása' lepleiből, 's bizodal-

mas szavakban árasztja csoportosan születő gondolatjait.

Már most egy köz megelegülés szállja-meg egész valóját, mely őt önmagával 's az egész világgal öszvebékélteti; többé nem gondolkodik nyomorúságáról, mely e' pillantat' édenében eloszlik. Es itt van a' részegségi boldogság' lemagasabb foká. A' gondolkozás műhelye még meglehetősen rendben áll, meg van ugyan rázva, de még a' helyesen gondolkozás' tehetsége nem merült-el. Ekkor a' részeg ember lelkének minden titkait felfedi, jó vagy rossz tulajdonait tartalom nélkül tárja-ki; 's ha valaha, most lehet az emberi szív' titkos kamarájába tekinteni.

Kevés idő múlva, egy' zabolátlan hajlandóság szállja-meg, minden oktalanságot öszvebeszélni; bár maga is tökéletesen tudja, hogy sültelenséget beszél; sok bolondokat is elkövet, jól tudva hogy azok megannyi bolondságok; még is örömét leli benne. Itt már az akaratot zabolán tartó ítélőtehetség merőben kialszik. Úgy látszik hogy a' legkellemesebb pillanat az, mi előtt az igebő beszéd békövetkeznék; mert már ekkor az ember nevetségessé válik, 's öröme, bár zajosabb, de nem oly tiszta, nem oly megválasztott. A' mámorban előbb valami szellemi van, de később egészen állativá fajul.

Ezután homályosodni kezd a' jelenet; az ember' képzetét a' legrendetlenebb fogalmak töltik-el; a' helyett hogy az italt mérsékelné, még gyorsabban önti azt egymás után,

pohár poharat üz, feje szédeleg, a' gyertya kék, zöld, vagy sárga színnel ég előtte, 's ha csak három áll is az asztalon, ő tizenkettőt lát. Vérelegyítése szerént szerelmes lesz, énekel, vagy veszekedik. Sokan rendkívül elmések, 's általában érzelmeik tartalom nélkül folyásba indulnak. Az utolsó pillantatokban a' beszéd érthetlenné válik, 's nyelv' használata nagy mértékben elakad; a' száj félig nyitva, de a' kifejezés balgatag; az előbb csillogó szemeket homály lepi-el. Ilyenkor az ember hajlandó azt képzelni, hogy valakit a' társaságban megsértett, 's a' nevetségig árasztja mentegetéseit. Gyakran öszvevéli az embereket, 's előtte állót annak tartja, ki jelen sincs. Legnagyobb mértékben az izmok' tehetsége van érdekelve, melyeknek ereje már akkor gyengülni kezd, mi előtt még a' lélekben valami nagy változás menne véghez; 's ezen gyengülés szüntelen nevededik. A' járás megcsökken, az ember ide 's tova dőlingez, a' tagok tehetetlené válnak, 's erőtelének a' testnek terüjét fenntartani. Azonban a' részeg nem mindenkor tud ezen gyengeségéről, 's midőn a' nézőknek legnagyobb örömet okoz túlságos mozdulatival, maga azt képzei, hogy a' legszilárdabb lépéseket teszi, 's ha futni próbál, már azt hiszi, hogy a' legnagyobb gyorsasággal halad. A' részegségnek utolsó foka a' teljes érzéketlenség; ekkor a' föld részeg asztal alá bukik, 's öntudatán kívül vitetik az ágyba.

Midőn az ittas ember ágyba tétetik, eszmélete nem soká valamennyire vissza-tér, 's ekkor következik a' kín, mely az előbbi örömökhez mérve van. Feje párnára tétetvén, csak hamar kínoson kezd lüktetni, szíve sebesen és hatalmason ver; füleiben egy ványoló-malom' távol zúgása hallatik szűnhetetlenül; hideg izzadás közben újabb ájulásba merülnek érzékenységei; dorbézlásának homályos emléke mintegy árnyék vagy álom vonúl-el előtte; most is visszhang gyanánt hallja tivornyáló társainak kiáltozásait, kaczagását. Csudálatos képek' üldöző alakjai rendetlenül csoportoznak ágya körül, a' mindent elborító homályba sülyedezve; szédelgése határtalan, 's úgy érzi magát, mintha a' hánykodó tenger hullámin ülne, melyeknek ingadozásától semmi helyzet meg nem mentheti. Végre lassanként méjj álomba merül-el. —

Más nap reggel borzadozás közt ébred-fel, egész teste el van aszva, tenyerei különösen elpergelt bőrhez hasonlítanak; feje gyakorta kínoson fáj, szerfeletti szomjat érez; nyelve fejér száraz és merevény; szája forró, torka rekedt, és fáj; szeméi bágyadtak, beteges tekintetűek, tűzők egészen kialudt, a' kábúltság néz-ki belőlek, 's a' világosságot alig szenvedhetik: az arczat' színe halavány, 's lelki testi gyengülésre mutat; az étvágy elveszett. A' mánornak kábulása még nem távozott-el egészen, mert feje most is szédeleg, szíve nyugtalanul ver,

's ha fel akar kelni; szédelegve tántorog vissza; lelke le van veretve, 's a' múlt éj' dolgaira kedvetlenül emlékezik; lohadt erszényét szomorúan veszi számba, felteszi magában hogy többszer ilyet nem mivel, 's első gondja, hogy égető szomját valamivel megenyhítse.

K. L.

G o n d o l a t o k.

A' törökök tiltják a' bört, 's megengedik a' sok feleséget; mivel tudják, hogy senki józanon sok feleséget nem veszen.

A' szépem az ó testamentumnak legszébb hagyománya, a' teremtésnek legbájozóbb codicillje; szármozását az örömnék egy mosolygásából, a' szerelemnek egy sohajtásából és a' szánakodásnak egy könnycsepjéből vette; az Istennek manu-propriája, a' mennynek és földnek egybekötő jegye, 's a' jövődő életnek velin próba-lapja.

Az a' ház, melyben sok a' leány, könyves bölthöz hasonlít. Az emberek eljönnek, a' könyveket nézegetik, elolvassák a' címlapot, imitt amott egy egy levelet általfutnak; de ritkán vesz egy könyvet valaki, hogy haza vigye. A' leányok felett az a' jó is van a' könyvekben, hogy a' ki megveszi, csak egyszer köttetibé; de a' ki leányt vesz, majd minden nap új kötésről kell gondoskodnia.

Ha könyvet vesz az ember, tíz esztendő múlva is ugyan azt a' gondolatot találja benne, melyet a' vásár' első pillanatjában talált; de ha ma elveszen egy leányt, kinek szemében egy pásztori költeményt lát, négy hét múlva hadizenést olvas-ki belőlek.

(Nem bírta elviselni!)

A' száraz írók a' porozó fővényet megkimélik, mert ők a' dolgot azon szárazon írják-le, 's azután a' pórt az olvasó' szeméibe hintik.

Nem kívánom annak barátja lenni, kinek egy ellensége sincs.

Bórból eczet, szerelemből házasság: mind a' kettő józan ital.

K. L.

Egy medve kérelme.

Egy medve, mely az állatoknál egy törvénytörésért sokáig volt ítélő tagja, a' felyebb léptetés iránt kérelmet adott a' Felsőséghez. — Elészámlálta erősségül azt: hogy milyen sok esztendőig űlt azon törvénytörés asztala mellett. De mivel tudva volt, hogy oly sok idő alatt az ő munkássága nem egyébben, hanem ülésben állott, és hogy ily hosszas szolgálatban semmi tagját nem fárásztotta, és gyengítette, hanem csak az alfelit: ez okból a' felyebb léptetés helyett megen-

gedtetett, hogy ennekutánna nem egyes, hanem kettős párnás széken ülhessen.

K. J.

Speculatiores utasítás.

Az észak-amerikai szabad státusokban meg van az az angol szokás, mely szerént az asszonyok, az ők megegyezésekből, pénzért eladattatnak, ha a' környülmények úgy hozzák magokkal — ezen különbséggel még is — hogy sokkal drágábbak, mint Angliában. Nem sokkal ez előtt egy ily nemü eleven portéka 300 dolláron (600 ezüst fr.) adattatott el. — Angliában nem ritkán lehet kapni egyet 6 — 12 penceért (4 — 8 garas). — A' speculánsokra nézve hasznos ajánlás lenne, hogy Angliában olcsón vásárolnának, és Amerikában eladnák.

K. J.

Furcsa óhajások.

Csak ugyan a' világ örökké nem álfenn — monda a' helybeli oskola mesternek egy szenvedelmes pipás halgatója, a' ki a' pipa füst' felhőiben a' mennyet a' földön találta fel — azért igen szeretném tudni, hogy valaha a' legutolsó fűdibust (pipa gyújtó) kifogja meggyújtani?

És én — monda az oskola mester — szeretném tudni: ki fogja a' szerelem legutolsó boldog óráját tartani? ki fogja a' legutolsó

ágyut elsütni? vagy még inkább: melyik mój fogja az utolsó nemes levelet, az utolsó könyvet, az utolsó törvénykezési actát megrágni? melyik pap fogja az utolsó textust felvenni?

Én pedig — monda a' pap, a' ki bélép-vén a' furcsa kérdéseket hallotta — igen szeretném tudni, hogy az utolsó iskola mesternek mi fog lenni a' legutolsó léha ujság kívánási tárgya? — 'sat. K. J.

Igen tartós szövet.

Egy kereskedő a' maga portékáját egy asszonyságnak erőssen ajánlván, dicsérvén, 's nem találhatván-fel, hogy miképpen dicsérje-meg jobban: végre így végzé szavait: Nagyságos asszony! ez egy olyan szövet, mely az örökkévalóságig megtart, 's még annakutánna is csináltathat egy alsó szoknyát belőle. —

É r t e s í t é s.

Egy fog orvos T.T.ben a' lakházának ajtaja felibe egy nagy címert szegzett-ki, melyen aranyos betűkkel ezt leheté olvasni:

N. N. Kegyelmesen privilégizált Dentista. — Egy ott elmenő esmeretlen, a' ki ezt olvasta, de nem értette, kérde egy mást, a' ki hasonlólag a' címert nézte, mi az a' Dentista? — Az egy olyan ember — felele ez — a' ki más embereknek állkapczáit és fogait kिरontja, hogy legyen mit rágjon a' magáéval.

X. X. X.

Tapasztalási mondások, és Aphorismák.

A' gazdag emberek másoknál rendszerént gorombábbak, valamint az aranyból való, vagy arany fonallal befűzött hurok a' muzsikai szerekben legdurvábban hangzanak.

A' gazdagság és szegénység kútfejei a' rendetlenségeknek, melyek e' világban vannak. — A' bővölködés kevélységre, bujaságra, és a' szegények' megvetésére vezet: — a' szegénység irigységre, kétségbe-esésre, truczolásra, és a' sors kísérteteire csábitt — Melyik a' kettő közzül veszedelmesebb? (Plátó szerint a' szegénység).

A' ki ifjúságában semmi esztelenségeket nem cselekszik: a' vénségben fogja megtenni. — Ostobaságot cselekszik gyakran a' legjobb ember is: de gonosztságot nem. —

Az ifjúságban nincs derekabb, és jelesebb nevelő egy tüzes temperamentumra nézve, mint a' szerencsétlenség.

Öly-meg egy embert: így gyilkossá lesz: — öly-meg száz ezereket: már így hős vagy.

A' köznépi láládatosság olyan, mint az üres marokkal merített víz: elfoly a' nélkül, hogy a' szomjuzót megenyhítse. —

Ne egyél mindenkor mikor ehetel: — ne költs pénzt mindenkor, mikor van: — és ne mond ki mindenkor, a' mit tudsz.

Az okosság hasonló egy rest számárhoz: — az indulat egy tüzes lóhoz. — Ha a' ló a'

szekeret a' sárba dőjtötte: eljő hátul a' szá-
már, és hatosan demonstrálya, hogy annak
nem kellett volna megtörténni; — de a' ki
huzásban nem segített. —

A' gazdag, a' jóltévőség nélkül, olyan,
mint egy terjedt fa gyümölcs nélkül: — a'
szegény, békességes türés nélkül, mint egy
víz árok, víz nélkül — a' kegyeskedő tiszta-
ság nélkül, mint egy gyertya, világ nélkül
— egy asszony szemérem nélkül, mint az é-
tel só nélkül. —

Csak három féle dolgot esmér-meg az
ember három alkalmatossággal: — a' vitéz-
séget a' hadban — a' bölcsét a' haragban —
a' barátot a' szükségben. —

Járásra szoktatjátok-e a' ti gyermekeiteket?
hát nem láttátok-e, hogy most legtovább
menyen, a' ki csuszni — mászni tud!

A n e k d o t a.

Talleyrandnak egy kegyencze sokáig járt
valamely hivatal után, melynek a' belső mi-
nistertől függött betöltése, kit e' dologban
Talleyrand szándékozott is megtalálni. Egy
reggel a' kegyencz rémülve rohan-bé Tal-
leyrandhoz, 's jelenti, hogy azon hivatal már
be van töltve. „Annál jobb,“ felel Talley-
rand, „tegnap harmincz vetélkedő társa volt
az úrnak, ma már csak egygyel van baja,
jól áll a' dolog;“ — 's valósággal más nap
reggel a' Talleyrand' embere nevezteték-ki.